List 26. # NOVICE Tečaj XXIX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gold. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr.

V Ljubljani v sredo 28. junija 1871.

Obseg: Kmetijski časniki — kaj koristijo, kaj škodujejo. — Kako o mokrem času spraviti seno z dobrim vspehom. — Bivša parižka komuna in socijalizem. — Kako primerno pripravljati gluhoneme za sprejem v kako gluhonemnico. (Dalje.) — 23. junij 1871. — Govor dr. Coste v zbornici poslancev 13. junija t. l. za napravo juridične in filozofične fakultete slovenske v Ljubljani. — 23. junija (pesem). — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kmetijski časniki — kaj koristijo, kaj škodujejo. *)

Časniki, ki obdelujejo polje kmetijstva, so velika dobrota narodu vsacemu; kjer tacih časnikov ni, nimajo gospodarji nobenega vodníka, ki bi jim kazal pravo pot, — ki bi preganjal napake, krive misli in vraže, — ki bi jim povedal, kaj se po svetu novega najde itd. Na kratko rečeno: brez časnikov ne bi bilo nobenega napredka v kmetijstvu, in zgubljeno bi bilo vse, kar drugje koristnega vedó in znajo.

To tedaj je velika korist časnikov kmetijskih. Al da je časnik kmetijsk res dobrota gospodarjem, morajo ga pisati možje, ki so sami izvedenci v tem, kar učijo druge. Če vredniki njihovi le na dobro srečo nabirajo, kar se jim pošlje, in če prepisujejo le na dobro srečo iz druzih časnikov, škodovati utegnejo veliko ljudém, ki radi vse verjamejo, kar stojí zapisano v časniku. Posebno nevarno je pa to, ako kmetijski časniki jemljejo v svoje liste tudi poduke, ki spadajo v okrožje živinozdravilstva, o kterem gré le v živinozdravilstvu skušenim zdravnikom beseda, ne pa drugim, ki v zdravilstvu temeljite znanosti nimajo.

To se nam je treba zdelo enkrat omeniti, da kažemo, da ni in da ne more biti vse pravo in dobro, kar beremo v časnikih. Ugoden povod k temu nam je dal neki sestavek, ki smo ga našli v sicer dobrem časniku: „Der praktische Landwirth“, ki obdeluje splav kravji ali ono nezgodo, kedar krava zvrže.

„Sleherni gospodar — pravi — želi poznati vzroke, zakaj krava zvrže, in še takrat, kedar so mu ti že dobro znani, potrebno je, da se previdno poprime zdravilnih pomočkov, sicer si more svest biti, da se bode ta nesreča razširila še na zdrave krave po vsem hlevu. (Strašno, če bi res bilo!) Izglede izpustimo (zakaj?) kteri nam kažejo, da, kedar se je bilo enkrat zvrženje v hlev priteplo, se tej nadlogi ni z nobenim drugim pripomočkom v okom prišlo, nego s tem, da se je ves hlev z drugo, tej nadlogi prosto živino nadomestil. (Strašno!) Človek bi pa tudi po takih izgledih skoraj mislil, da je kaka nalezljiva snov razširjevanja tega zlega kriva. Vendar (vendar!) so pa natančna preiskovanja pokazala, da temu ni tako, ampak da je te nesreče več ali manj krivo sočutje krav, nenavadno tanek voh, zeló živa občutljivost (prave „frajlice“ so tedaj krave!) ali drugi važni vzroki, da se razširja splav v hlevu. Krave, posebno breje, imajo jako živo kri in zdražljivost. Pri splavu pa navadno sad že trohní, predno na svet pride, pa tudi trebež ali posteljica ne pride o pravem času, kot pri pravilnem porodu, ampak se razkroji, ter prihaja kos za koscem, razširjaje nek poseben in zeló zopern duh. (Pač malokterikrat tako!) Ta smrad pa je drugim kravam v hlevu zeló zopern, kajti one po njem vohajo, postanejo nemirne in mukajo. (!!) Pa tudi njihova maternica začne vsled tega smradú trpeti in v malo dneh zvržejo še druge krave, ktere so bile s kravo, ktera je prva zvrgla, na paši ali v hlevu v družbi. (Strašno! — le škoda, da ni res!) Vendar se pa ne sme trditi, da bi bilo to, kar smo ravno omenili, vselej pravi vzrok, zavoljo kterega krave zvržejo; vse to gospodarja le opominja, da naj skrbi svoji živini za snažno in zračno stanišče in za dobro in skrbno postrežbo, kajti to je najbolji živinski zdravnik. Kajti bolezen izvira največkrat (vendar?) iz slabe in nespametne postrežbe, ktera napravi potem v životu nekako zmoto ali razdiranje pravilnih telesnih delov, tedaj naravnih opravil živalskega telesa. Tudi naj gospodar vse gnjile in okrvavljene snove iz nastilje skrbno odpravi, ter si prizadeva, da s kravo, ktera je zvrgla, druge še zdrave krave v dotiko ne pridejo; naj se tedaj taka krava od druzih loči, in vse, kar od nje pride, globoko zakoplje“.

Vse to beremo v imenovanem časniku. Ne verjeli bi, da je to res tako, ako ne bi imeli časnika pred seboj! Papir je sicer potrpežljiv, al da se take pomote pošiljajo po svetu, ki delajo še več zmot, to se pač ne sklada — z odgovornostjo vredniško.

Poglejmo tem čenčam nasproti, kaj dr. Bleiweis o tem, „kedar živina zvrže“, piše v bukvah, ki učijo, kako pomagati pri porodih“.

Živina zvrže — piše — to je, ako sad rodí, ki v maternem telesu še ni toliko dorastel, da bi rojen mogel živeti; zvreči se tedaj pravi mrtvo mlado roditi ali vsaj tako negôdno, da se ne more pri življenji ohraniti, čeravno se dozdeva, da bi živelo. Od „zvreči“ moramo tedaj ločiti prezgodaj vreči; uni je zvržek, ta pa negôdno mlado.

Večidel zvrže živina nanagloma; le včasih se pokažejo ene dní poprej nektera znamenja; otók pisek, žlemotok iz sramnice, ali če je mladič že delj časa poginil v maternici, smrdljiva sokrovica, nepokoj živine, kakor da bi jo klalo itd.

Vzroki, da živina zvrže, so mnogoteri. Poglavni vzrok pa je ta, da je nektera živina že take natore,

*) Dobro nam je došel, gosp. G., Vaš sestavek v pričujoči namen. Vred.

da rada zvrže, če se le količkanj napčnega primeri; če je pa enkrat zvrgla, jej to rado ostane za večkrat. Nektera živina je taka, da ne more mladega donesti, kakor hitro je veče postalo; kakor želodec, ki se je preveč napolnil, izmeče iz sebe preobilni zapopadek; taka je tudi nektera maternica.

Sicer pa živina zvrže, če premlada in preslaba je že vbrejena bila, če je za kakošno hudo bolezen bolna, da kri, namesti k maternici, teče obilniši h kakemu drugemu vnetemu ali sicer bolnemu delu; — če se pretegne, prehitro jaha, skaka, vdari ali sune na trebuh; — če se jej spridena, plesnjiva, gnjila piča dajè ali zmrznjena repa, zmrznjen krompir ali druga taka piča, če povžije španskih muh, strupenega brinja, rožičkov rženega klasja itd. Glejte: koliko vzrokov!“

Primerimo zdaj to, po zdravniških skušnjah potrjeno z unim, kar je pisal „der praktische Landwirth“, in spoznal bode lahko vsak, da vzroki splava so vse drugačni, kakor si jih sanja pisatelj imenovanega časnika.

Kako o mokrem času spraviti seno z dobrim vspehom.

Spisal prof. Vodopivec.

Nenavadno mokra spomlad zadržuje marsiktero poljsko delo, a drugo se ne more opravljati tako kakor bi se imelo pri ugodnem vremenu. Na prvi pogled se nam zdi opravičena vesoljna tožba kmetovalca, ako pa tehtniši premislimo, spoznali bomo, da mnogokrat tužujemo nepotrebno, in večkrat tiči vzrok tožeb v lastni nevednosti.

Marsikteri kmetovalec vže zdaj skrbí, ter premišljuje, kako si bode seno spravil, ako bi utegnilo to vreme še nadaljevati. Nič se ne boj! ozri se rajši nekoliko okrog, pa glej, kako si pomagajo sosedje v takih okoliščinah. Nečem na dolgo dokazovati ali posebne tajnosti razkladati; naj samo povem, kako delajo Kobaridci s travo, ko jim dež v košnjo nadleguje. Pokošeno travo, naj si je še tako surova, spravijo na senik tako, da med njo potrosijo nekoliko solí. To pa tako delajo, kakor v obče vkladamo zelje v kadí, to je, na prvo lego potrosijo soli, naložijo zopet trave, ki jo osolijo, za to zopet trave, ki jo zopet osolijo in tako naprej se ponavlja do vrh kupa. Trava se stlači o lastni teži sama o sebi, *) vlažnost raztopi natrošeno sol; kakor se pa trava suší, vsrka solomoro ter postane slano seno. Tako spravljena trava se gotovo ne bode spridila, ako jo je še tako visok kup. Računa se na 100 funtov ali cent trave 1 funt solí, ki je nismo zrnica zgubili, kajti o svojem času jo bode živina povžila.

Da je tako seno (slano) mnogo tečniše nego navadno, da ga živina rajši jé, se lahko sami prepričamo; ako bi vživali celi teden le neslano hrano, vzemši le 2- ali 3krat na teden pest soli v usta. Glej, tako kakor ne tekne človeku neslana hrana, ne tekne tudi živini neslana piča. O tej resnici so nas umni kmetovalci vže dovolj in dejansko prepričali. — Čas je, da jih tudi mi v lasten dobiček posnemamo. **)

„Gosp. List“.

*) Dobro je tudi, celi kup s kamenjem obtežiti.

**) Skušnja dobroto take krme spričuje. Prav gorko ta način posebno v mokrem letu priporočamo; omenimo tudi to, da se ne zgubi nježnih peresec, koje pri navadnem sušenji sena odpadejo. Vred.

Socijalno-politiške razprave.

Bivša parižka komuna in socijalizem.

Socijalno-politiška študija.

Spisal dr. V. Zarnik.

I.

Ko so v Parizu Tuilerije gorele, ko so se Louvre-a petrolejski plameni ovijali in ko je zgodovinsko imenitni rotovž (hotel de ville) le okajen zid in pepel postal, bil je ves izobraženi svet skoraj brez izjeme tako razdražen in razkačen nad temi nečuvenimi vandali sedanjega veka, da je navdušeno ploskal Mak-Mahonovim rdečehlačarjem, kteri so vsakega le kolikaj samo na videz sumljivega privrženca komune brez zapore, brez sodnije in brez razsodbe kar na ulicah na zid prislonili in brez okolišanja vstrelili. Takrat o vseh teh dogodkih, posebno pa o virih in pravih vzrokih teh dogodkov mirno in hladnokrvno pisati, bilo bi vsakega težko stalo, še teže pa občinstvo kaj tacega mirno in trezno brati ali celó o tem promišljevati. Ko se je pa enkrat dim, proizlazeči iz parižkih požarov, razkadil, ko najlepša tretjina najlepšega mesta tega sveta v razvalinah in podrtinah svoja gola rebra žalostno in melanholično kvišku molí, začel je zdaj ves učeni in neučeni svet premišljevati, kje le vendar pravi razlogi tega čudovitega in ob enem grozovitega dogodka tičé? Z nekako krivo nobleso se nekteri temu sprdavajo lahkomišljeno rekoč: Po pruskem obsedanji je v Parizu veliko ljudí brez dela ostalo, vrh tega se je pa tudi nakopičilo po 4. septembru lanskega leta toliko rdečkarjev, liberaluhov, radikalcev, postopačev, vlačugarjev, lopov, tatov, tolovajev in celó roparjev iz vseh dežel tega sveta v lepem Parizu, da je mislila ta drhal, ko je bila potem po sklepu mira francoska armada razorožena, in ker je ona sama kot narodna garda orožje obdržala, ker je zdaj-le čas prišel, se enkrat tega sladkega življenja s polnim duškom na stroške bogatašev in kapitalistov navžiti.

Po mnenji teh kritikov ni bila cela komuna nič druzega nego prosto „tolovajstvo“ organizirano v najbolj velikanskem slogu, česar še svet dozdaj ni nikdar doživel. Tolažijo se te vrste možakarji, da bo zdaj za večne čase v tej zadevi mir, ko so le enkrat te „peklenske pošasti“ parižkih komunistov vse od Thiers-eve sile postreljene ali pa vjete. Še celó minister J. Favre se zeló k temu mnenju v svoji zadnji, obče znani okrožnici nagiblje, vmes le še vpletajoč tobožno hujskanje in ščuvanje mednarodnega delalskega društva (Internationale), ktero stari, sicer jako pošteni Favre ovaja vsem vladam kot sila nevarno za napredek in za mir vsega izobraženega društva. — Brumni presojevalci teh dogodkov so v svoji razsodbi še krajši, oni ne iščejo nobenih skritih in oddaljenih vzrokov, ampak v kratko rečejo: Bivša parižka komuna ni bila nič druzega kot božja kazen za pregrešni Babilon sedanjega časa, Pariz je le delil zasluženo osodo Sodome in Gomore, znanih mest iz starega testamenta! Se vé, ako bi bilo s tako apodiktično kritiko vse opravljeno, ne bi bilo napak!

Mi se pa v tej zadevi držimo misli enega največih mislecev tega veka Angleža Buckle-a, ktere je nakopičil kot neprecenljive zaklade v svoji knjigi „Povestnica civilizacije na Angležkem“. Buckle*) pravi v tej knjigi o povestnici, da je metoda, po kteri se večidel vsi dosedanji povestničarji s to znanostjo vkvarjajo, popolnoma kriva, ako v obče o kakem slučaji pri zgo-

*) Neizmerna škoda, da je slavni pisatelj prerano umrl, da ni mogel svojega na velikanski podlagi osnovanega in začetega dela „history of the civilisation in England“ dovršiti. Pis.

dovinskih dogodkih govorijo, postavimo: da je kako bitko ta in ta slučaj odločil in da je ta po slučaji odločena bitka spet osodo cele države ali celega naroda odločila. On pravi, da ni v povestnici nobenega slučaja in ga nikdar ni bilo, nego da je vse to, kar se nam včasih na videz v prvem hipu zdi slučaj, goli rezultat gotovih, akoravno nam še skritih vzrokov, kteri bodo, ako nespremenjeni ostanejo, spet v 20, 50 ali tudi 500 letih pozneje matematiško sigurno taisti rezultat na dan spravili. Prava naloga — nadaljuje Buckle — znanstvenega povestničarja je: te še dozdaj skrite vzroke tako imenovanih zgodovinskih slučajev na tanko preiskovati, jih z enakimi vzroki enakih „slučajev“ primerjati in iz te preiskave zakon postaviti, po kterem se imamo z vso sigurnostjo pri enakih vzrokih zmerom taistega rezultata nadejati ali pa bati. Taki zakoni, kakor so enaki v matematiki, fiziki in v obče v eksaktnih znanostih vstanovljeni, morali bi se tudi iz zgodovinskih dogodkov vleči; potem še le bi postala povestnica prava učiteljica človečanstva za ravnanje v prihodnosti; — tako končuje Buckle svojo imenitno razpravo.

Ako se človek od bivše parižke komune malo nazaj v pretekle čase ozre in sedanje dogodke s punti Helotov zoper Špartance, z vstajo rimskih sužnjev pod Špartakom, z nemškimi kmečkimi vojskami iz časov reformacije, s puntom naših slovenskih kmetov v 16. stoletji pri Brežicah, ko so šli za „staro pravdo“ v boj, z vstajo francoskih socijalistov meseca junija 1848. leta in z fenijanskim gibanjem na Irskem primerja, mora, ako tudi nehoté, priznati, da je Buckle s poprej navedenimi besedami, veliko, neovrgljivo resnico izrekel: resnico, da to sedanje gibanje francoskih socijalistov ni nič slučajnega, kakor strela iz jasnega padlega, nego da bi bil to čisto naravni, za misleče povestničarje predvidljiv rezultat, izvirajoč iz vzrokov, ki že od nekdaj, nekdaj ležé: ali v osnovi naše človeške narave ali pa osnovi našega društvenega življenja.

Ako tičé vzroki v naši naravi, ne dadó se nikdar izlečiti ali popraviti, ker ni v naši moči človeške narave preustrojiti; ako pa ležé v osnovi našega društvenega življenja, bodo se ti vzroki ne le mogli, temuč tudi morali izlečiti in celó izkoreniniti, ako hočemo zabraniti, da se nam njega dni enkrat vsa civilizacija ne upropasti in ne pogubí. Pa o tem bomo pozneje bolj obširno govorili. (Dal. prih.)

Podučne stvari.

Kako primerno pripravljati gluhoneme za sprejem v kako gluhonemnico.

Spisal Ivan Nep. Boštjančić.

(Dalje.)

§. 15. Tako mimika ne more tedaj braniti, da bi gluhonem veliko ne zaostajal za polnočutnim na vednostih in na duševnem razvoji. On je popolnoma sebi samemu prepuščen. Česar sam ni videl in doživel, tega ne vé; o vsem, kar drugod je ali se godí, kar je poprej bilo ali se godilo, nič ne izvé. Če pa premislimo, da se moremo veliko, celó največ po poročilu od drugih naučiti, je jasno, da mora biti obzorje gluhonema zeló omejeno. Treba je tukaj posebno povdarjati pomanjkanje vsacega verskega spoznanja. Gluhonem je brez Boga in brez vere, nič ne vé o neumrjočnosti duše, nič o večnem plačilu in večni kazni. Čeravno po krstu kristijan, ne pozná niti Krista niti kristijanstva. Kdo mu more dopovedati o posvetku na Golgati in o zveličavnem posredovalstvu svete cerkve? Tema oklepa njegovega duha, kajti krog njega jasno brleča luč razodenja ne more do razuma njegovega. Vidi sicer po cerkvah izpostavljeno znamenje odrešenja, vidi je po hišah, cestah in potih, po gozdu in po polji, vidi je povsod, kamor koli se obrne, — a ko po vzrokih poprašuje, zakaj se sveta razpela toliko časté, ni ga, da bi mu mreno potegnil z očes. Nazoč pri službi božji gleda pobožnost vernih, njihove sklenjene roke, njihova pripognjena kolena; pričujoč pri podeljevanji svetih zakramentov opazuje natančno vse posebnosti in posamesnosti verskih obredov: zdi se mu morda kaj posebno važnega, — pa vse mu vendar ostane le nesrečna uganjka. V njegovem trpljenji, v britkih urah, ki jih življenje kakor vsacemu človeku tudi njemu donaša, manjka mu najbolje, najzmožniše tolažiteljice; žalosten in brez vsega upanja gleda v grob, ki bode hranil ostanke njegovega bitja — truplo. Ni to žalostna, tugepolna, strašna osoda? Sredi kristijanstva, celó sprejet v kristijansko občino, je gledé verskega spoznanja ubožniši od poganov, kajti ti si so ohranili iz začetnega razodenja, če tudi male, vendar neke ostanke, v kojih najdejo tolažbo, mir in zadovoljnost; gluhonemu je vse odrečeno.

6. Neugoden vpliv, ki ga ima gluhonemost na odgojo.

§. 16. Gluhonemost ima poslednjič neugoden vpliv tudi na odrejo. Ker živí gluhonem med drugimi ljudmí, se njegova nravna stan vdeležuje njegovega razvoja; on se vadi razsojati, kaj je in kaj ni prav, kaj je dobro in kaj slabo. In če ni nravna zavednost njegova tudi tako živa kakor pri polnočutnem, vendar ne more biti oproščen od vse nravne odgovornosti. On je, čeravno manj od polnočutnega, za svoja djanja odgovoren in zato tudi, enako polnočutnemu, odgoje potreben.

Vendar je njegova odreja iz različnih vzrokov zeló težavna. Prvič ga ne moremo tako podučiti, posvariti, zavrniti, opominjati, kakor polnočutnega otroka. Se ve da ima izgled starišev in svojega okrožja pred seboj ter se tudi brez dvombe po njem razvija, pa bodi-si pri izreji otrok izgled še tako važen, vendar je veliko na tem ležeče, da ga podpira podučilna, svarilna, opominjevalna beseda. Brez poduka se osamljen izgled v svojem nravnem pomenu velikrat še razume ne; enak je podobopisu, k kojemu nam ključev manjka. Najzdatniši še je izgled pri zunanji vljudnosti, spodobnosti in lepem obnašanji, in še tukaj je pri večini gluhonemov le malo dobrodelnega, omikajočega vpliva; žalibog, da se prevečkrat v vsem njihovem bitji raje kaže surovost in nenravnost. I vendar zadeva to le nebistveno zunanjost. Odgoja ima pa tudi z voljo opraviti, vse drugo jej samo na sebi ni namen, temoč sredstvo v dosego poslednjega cilja, svečenja volje. Volje pa pred vsem in neposrednje ne odloči spoznanje, ampak srcé. Iz tega stavimo čednost v ljubezen in sovraštvo, v ljubezen do dobrega in v sovraštvo do hudega; — zato tudi teško spolnujemo zapovedi — brez čeznatorne milosti celó nemogoče — nemogoče vkljub najboljemu spoznanju! — ravno ker se čuti in nagoni človeškega srca bolj nagibajo na hudo. Gospodarstvo nad voljo tedaj v srcu kraljuje. Kar je na srčni vagi najteže, tje se nagne skledica volje. Iz omenjenih vzrokov je treba pri odreji posebno gledati na omiko srcá, potem vtrditi naravnodobra nagnjenja in pobijati slaba, srcé sploh svetiti, žlahtiti. K srcu ste pa dve poti: čuti in um. Kolikor počutniši je človek, kolikor bolj otrok, toliko bliže mu je počutno opazovanje in njen vpliv na srcé, in še nad omikanim zdrží počutni vtis svojo moč. Po-

*

men čutnosti oziroma na omiko srcá razvidimo prav lepo iz učnega načina našega Zveličarja, ki je ljudstvu najraje govoril v podobah in prilikah, ktere je jemal iz svojega vsakokratnega okrožja; razvidimo ga iz važnosti, ktero stavi cerkev v lepšanje vež božjih, v svete pesmi in sploh v vse zunanje obrede. Čuta pa, ki sta sè srcem v taki ozki dotiki, sta oko in uho. Kar se pa sluha tiče, vemo že, kako je pri gluhonemu.

Največa nesreča je pa to, da njegove odreje ne podpira, je pred propadom ne varuje vera. Ako se odreja omejí le na naravna sredstva, in jej manjka nadnatorne močí, vspeh pri posamesnih ljudéh ne more biti bolji, nego je bil v brezbožnem človeštvu pred Kristom: globoči in globoči propad. Saj je prišla kristijanska vera zato iz nebes, da pelje padlega človeka zopet tje, kjer je njegova izvirna domovina in kamor brez nje priti ne more. Ona je edina odgojiteljica človeškega rodú, in vsi, ki imajo odrejati v družini, v šoli in javnem življenji, dobivajo od nje posel ter morajo ravno tako iž nje zajemati moč in pomoč. Sicer je vsajen gluhonem po krstu tudi v vrt Kristov, in krstna milost ne ostane v njem brezvspešna, kakor ima po občestvu svetnikov svoj delež tudi v molitvah in cerkvenih zaslugah, vendar je pa odločen od vira življenja, k njemu dospó iz debla izvirajoči sokovi le po drobnih kapljah, ostane tedaj kakor na pol suh vrh brez razvitka. Do njega ne pride veselo oznanjenje evangelija, milostni viri svetih zakramentov so njemu zaprti, on se ne vadi vzdigati srcé in roko k Njemu, ki nas krepčá, ki je rekel: „Kliči me v potrebi, jaz ti hočem pomagati!“ Gluhonem ostane v svojej prirojeni mlačnosti, brez tolažbe v trpljenji, brez pomočí v skušnjavi.

§. 17. Ozrimo se kamor koli hočemo, povsod obžalovanja vredna nesreča, ki nas opominja k sočutju, k tacemu kristijanskemu sočutju pa, ki ne samo pomiluje, temoč tudi roko vzdigne k pomoči — po izgledu Onega, o kterem je pisano:

„In On je položil svojo roko v ušesa gluhonemu, se je dotaknil njegovega jezika, je pogledal proti nebu, vzdihnil in rekel: Efeta! in koj se odpró njegova ušesa in jezik njegov je bil razvezan“. (Dal. prih.)

Govor dr. Coste

v zbornici poslancev 13. junija t. l. za napravo juridične in filozofične fakultete slovenske v Ljubljani.

Po nasvetu prejšnjega gospoda ministra za bogočastje in nauk dr. pl. Stremayer-ja je Njegovo Veličanstvo preteklega leta zaukazati blagovolilo, da se na vseučilišču graškem nauki za sodniško državno preskušnjo razkladajo v slovenskem jeziku; v ta cilj in konec se je po vladnem predlogu 3600 gold. v proračun postavilo. Slovenski narod je ta najviši sklep radostno sprejel, ker je bil v tem oziru prvo znamenje praktične izpeljave ravnopravnosti, zagotovljene v §. 19. državnega osnovnega zakona.

Finančni odsek je izbrisal ta znesek s 3600 gold. rekši, da za sedaj zadostuje, če se le učí pisarniška spisava.

Najprej moram omeniti, da omenjeni §. 19. ne sme ostati le prazna beseda, in da slovenski narod, kteri v Avstriji šteje poldrugi milijon duš, in kteri biva na Kranjskem, južnem Štirskem, in deloma na Koroškem in Primorskem, ima pravico tirjati, da se mu v njegovo popolno izobraženje odpró tudi više šole z učnim jekom maternim.

Razlogi so piškavi, na ktere se je finančni odsek opiral, ko je izbrisal gori omenjeni znesek.

Prvi razlog, na kterega se finančni odsek opira, je ta, da za učenje teh naukov ni sposobnih učenikov. Finančni odsek je v tej zadevi premalo podučen, kajti za ta učiteljstva se je oglasilo mnogo kompetentov, kteri so vsi doktorji prava, toraj taki, od kterih se v obče misli, da so sposobni učeniki biti. Vzlasti pa moram naglaševati to, da je med temi bil tudi c. k. pravi, javni profesor avstrijskega vseučilišča, rojen Slovenec, ki v enem teh naukov podučuje in je že 1848. leta v slovenskem jeziku razlagal ta nauk. Sposobnih učenikov toraj nikakor ne pomanjkuje, a še manj jih bode pomanjkovalo, kedar bo sploh upati, da dobodo službe v teh predmetih, za ktere se pripravljajo.

Drugi razlog, na kterega se finančni odsek naslanja, je ta, da ne bi bilo dobro, ako bi se napake tacih šol, v kterih se v več jezicih podučuje, prenesle še na vseučilišče. Ne tajim, da ta razlog ima v sebi zrnice resnice; al tako splošno, kakor finančni odsek trdi, vendar ne veljá. Ne samo v Avstriji imamo taka učilišča, nahajajo se tudi v tujih deželah, in če so se jim v Avstriji napake pridružile, niso učilnice same po sebi tega krive, temveč okoliščine druge, po kterih je dandanes nastala vedno veča razprtija posamnih narodov.

Pri tej priliki naj mi bode tudi dopuščeno to povdariti, da blagosrčni ustanovnik vseučilišča graškega je po besedah ustanovnega pisma vseučilišče namenil v to, da se obema narodoma, na Štajarskem bivajočima, ponujajo pripomočki, ondi si najviših véd prilastiti; zato bilo bi ravno vseučilišče graško po ustanovnem pismu pravo mesto tudi za predavanije naukov v slovenskem jeziku.

Tretji razlog, na kterega se odsek finančni opira, je ta, da pravi, da ravno to je zmota, da se zahteva podučevanje v slovenskem jeziku v tacih predmetih, v kterih se pri sodnijah uraduje. Ne morem si kaj, da ne bi izrekel začudenja, da učeni poročevalec, ki je sam profesor in po takem mora poznati razmere in potrebe vseučilišča, in ki tudi za naše sodniške hibe djansko znati mora, nasprotovati more temu, da ravno v tacih predmetih je poduk v tistem jeziku potreben, v kterem se sodi.

Naj gospodu poročevalcu še pred očí stavim nek njemu gotovo dobro znan prigodek, in ta je, da z veliko radostjo je bila preteklo stoletje sprejeta vpeljava posamnih národnih jezikov na raznih vseučiliščih. Zgodovinarji še dan danes čez vse povzdigujejo način, po kterem se je na vseučiliščih namesti latinskega učnega jezika vpeljal jezik narodni. Da! dandanes se zahteva od več stranî še celó to, da v bogoslovji bi se popolnoma odstranil latinski učni jezik in na njegovo mesto postavilo podučevanje v narodnem jeziku. Istina je toraj, da je raba narodnega jezika na vseučiliščih živa potreba za razvoj in omiko vsacega naroda.

Po mojih mislih je to ravno tista vzajemnost, s ktero sta zvezana olika jezika in omika naroda. Ni dvomiti, da oboje je tako združeno, da omika narodna v tej meri napreduje, v kteri napreduje olika jezika, — da pa od druge stranî se jezik le čedi in lika, ako je djansko vpeljan v šole in urade, v javno in družbeno življenje. Herder, imenitni nemški učenjak, je ravno o važnosti narodnega jezika v šolah izustil besede, ktere so preznane, da bi jih tukaj navajal, vendar vsaj sklicevati se na-nje moram. Prav mi Slovani smo v žalostnem položaji. Če tirjamo vpeljavo svojih jezikov v uradnije, odbija se nam to z besedami: „vsaj nimate nobenega uradnika, ki bi bil sposoben, uradovati v vašem jeziku“. Šole se nam pa ne privoščijo, kjer bi se tudi uradniki izobražiti mogli. Če pa šole zahte-

vamo, očita se nam: „vsaj nimate šolskih knjig in druzih šolskih pripomočkov!“ kakor da bi se moralo za šolske knjige in pripomočke popred skrbeti, predno so šole narejene, — kakor da bi ne bilo oboje v ozki zvezi, — kakor da bi, na priliko, na nemških vseučiliščih ne bil nemški jezik učni jezik že popred, predno je nemško slovstvo se povzdignilo do one stopinje, na ktero je dospel še le v tekočem stoletji.

Vseučilišča imajo prav posebno velik vpliv na omiko ljudstev tudi že zavoljo tega, ker stvarijo ono osobje, čegar poklic in nalog je, znanstva gojiti in vspeševati, in kterega notranji nagib žene v to, da stvari znanstveno slovstvo ondi, kjer ga še ni, in dovrševati ga, kjer je že. Ravno v tej zadevi smemo pa tudi na nemško literaturo kazati, kajti o tem ni dvombe, da veliki razvitek, ki ga je nemška literatura v preteklih stoletjih zadobila, izvira največ iz nemških vseučilišč. Kar znanstvenih del pride na svetlo, skoro do malega vsa so od vseučiliščnih profesorjev.

Povsod se tedaj stvar suče tako, da naprava tacih učilišč pospešuje omiko naroda, razvoj jezika njegovega in da se po njih stvari potrebno osobje, ktero kot sodniki, odvetniki, notarji, profesorji na srednjih šolah morejo soditi, zagovarjati, pogodbe sklepati in učiti v istem jeziku, kteri je jezik naroda.

Dalje se pravi: vseučilišča so zato, da se ondi zadobí temeljita znanstvena izobraženost, in najboljše sredstvo za to je, da se rabi tisti jezik, kteri že ima znanstvene pomočke za to izobraženje. Res je to, da velike šole znanosti imajo visoki cilj in konec, znanstveno, jedreno omiko posredovati. Al če od tega prevzvišenega vzora stopimo doli v vsakdanje praktično življenje, potem pa moramo kar naravnost reči — in to je vkoreninjeno v človeški naravi, kajti večidel je vendar le srednje-dobrih glav, prav izvrstnih malo na svetu — da tudi na nemških vseučiliščih velika večina učencev ne išče izobraženja znanstvenega sploh, ampak išče ga le v tistih vedah, ki so za državne preskušnje potrebne. Skušnja je temu živa priča; kdor koli je kedaj sam na vseučilišču bil al vsaj priložnost imel, seznaniti se z vseučiliščinimi razmerami, mora temu pritrditi.

Če toraj — kar rad priznavam — na slovenski fakulteti se brž iz začetka ne bo mogla tista znanstvena omika doseči kakor znabiti na kakem izvrstnem nemškem vseučilišču, na kterem slavni učenjaki učijo, vendar se bo pa po drugi strani za praktično življenje po mojem notranjem prepričanji na taki slovenski fakulteti ravno toliko naučiti môglo, kolikor se dandanes velika večina učencev nemških vseučilišč na teh naučí.

Da je temu res tako, učé dogodki novejših časov. Gospôda moja! prosim vas, spomnite se le dogodkov, kteri so se nedavno na dunajskem vseučilišču pripetili, in kterih nasledek je bil ta, da so profesorji ene fakultete predlog stavili, naj se doktorandom iz enega predmeta odloči vrsta vprašanj, iz ktere vrste, kakor pri srečkanji, učenec potegne kakova tri, na ktera ima pri preskušnji odgovor dati. Po takem se učenci iz celega nauka le kakih 100 do 200 vprašanj na pamet učé in za preskušnjo pripravijo, ne pa da bi celi predmet znanstveno prekuhali in se ga popolnoma naučili.

Nahajajo se gotovo taki predmeti, kterih znanstveno popolnoma in temeljito naučiti, je nemogoče; tako na primer, teoretična filozofija. Kakor je znano, nahaja se vzlasti na Nemškem, cela rajda filozofičnih sistem; jako bi miloval tistega doktoranda filozofije, kteri, na primer, se je filozofije učil po Hegel-jevi sistemi, kteremu bi pa potem na misel prišlo, preskušnjo delati pri profesorju, ki je privrženec Kraus-ovega uka ali kacega druzega filozofa. (Klici na desnici: Prav res!) Takemu ne bo mogoče, dobro prestati preskušnjo. Gospôda moja! jaz sam sem imel priliko to skusiti, ker sem se pod Ahrensom, učencem Krause-jem in zdanjim Lipskim profesorjem modroslovja učil; tù sem imel priliko opazovati, kako težko je vsacega Ne-Krausa stalo, tirjatvam tega profesorja zadostovati.

V odsekovem sporočilu je dalje rečeno, da za razvoj jezika bilo bi boljše, če se predmeti ne razlagajo v slovenščini, marveč v nemškem jeziku, da se pa potem učenci v praktičnem življenji trudijo, jih v maternem jeziku porabiti.

Ako pomislim, da so v deželi, v kteri je večina prebivalcev slovenska, v zadnjih letih oklicani različni ukazi, po kterih morajo sodniki vsaj nekake zapisnike o prisegah, o zasliševanji v slovenskem jeziku pisati, ako pomislimo, da v istem jeziku se morajo konečne obravnave vršiti, — ako dalje pomislimo, da je deloma na srednjih šolah vsaj v nekterih predmetih učni jezik slovenski, in s kako strašnim trudom je to združeno za one, ki so 15 do 16 let v šolo hodili in se v vseh predmetih le v nemškem jeziku podučevali, kako jim za zdaj popolnoma manjka tehničnih izrazov, ktere si morajo še le v djanskem življenji iz slovstva itd. nabirati, — ako vse to vidim, potem za-me ni vprašanja več, da je krivica tirjati, da po večletnem nemškem učenji mora mahoma v druzem jeziku sodnik uradovati ali učenik podučevati. Gospodje! obrnite to na-se, in vprašajte se: ali je mogoče, če bi se bili državljanskega in kazenskega zakonika, reda kazenske pravde itd. učili z laškim ali francoskim učnim jezikom, da bi pa potem na enkrat kot sodniki iz šole prisedši morali obravnavati v nemškem jeziku? To je popolnoma nemogoče. Iznova se je treba učiti začeti, to je, potem, ko je kdo več let v šolo hodil, in se teoretično izuril, si mora vendar to, kar v djanskem življenji potrebuje, še le prisojevati potem, ko že službo opravlja. Kako pa po takem materialna pravica trpí, o tem imamo mnogo skušinj; v tej zadevi se je že dogodilo, da se je belo imelo za črno. Mnogo tacih skušinj bi lahko povedal, al predaleč bi me to peljalo. Z dobro vestjó tedaj rečem, da silna potreba so nam više šole s slovenskim učnim jezikom.

Pogostoma se nam očita naša neotesanost, naše revno slovstvo. Necega izvrstnega pesnika ni bilo sram, nas avstrijske Slovane psovati, s „Kariatidnimi buticami“. Ko se je izvedelo, da me je volja staviti današnji predlog, brž se je nam Slovencem v nekem časopisu zabavljivo očitala revščina slovenskega pravoznanskega slovstva. Nikakor ne tajim, da ga res nimamo takošnega; al mi za-se tirjamo to, kar so drugi narodi tirjati smeli, namreč, da se najpoprej šole osnujejo, kajti s šolami pride razvoj jezika in slovstva.

Ravno ista razmera je bila preteklo stoletje na Nemškem, ko se je na vseučilišču nemški jezik kot učni jezik vpeljal; ravno isto se je nahajalo na Hrvaškem pri ustanovi južno-slovanske univerzitete v Zagrebu; ravno isto je bilo na Ogerskem pri osnovi vseučilišča magjarskega v Pešti. Ravno ista razmera je pa tudi pri nas. Če nam dadó šole, ne bo se ne le jezik likal in razvijal, kolikor je treba, temuč tudi za potrebne učne pomočke se bode naglo poskrbelo.

Za slovensko pravo- in državoslovno ter slovensko modroslovno fakulteto potezovaje se, pa ne morem prvotnega vladnega predloga odobriti, in sicer zato ne, ker izmed mnogih razlogov, ki se nahajajo v odborovem sporočilu, ima vendar le eden nekaj resničnega v sebi. Ta razlog pravi, da na mnogojezičnih učiliščih nahajajo se velike napake.

To je dandanes v Avstriji in vzlasti v Gradcu

čita resnica. Vseučilišče graško je ravno najmanj pripravno, slovenskemu prednašanji dovoliti ono nježno skrb, ki je njemu in vsacemu novemu zavodu potrebna, da more biti vspešen in za izobraženje državnih uradnikov koristen. Jaz celó menim, da bi se v Gradcu ne nahajala popolnoma ona mirnost, ki je je treba, da nemški in slovenski učenci med seboj složno živijo. Žalibog! da je v Avstriji razdraženost narodna še velika, in da je živo želeti, da neha ta razdraženost in da nastopi čas, ko bode narod narodu pomočnik in prijatelj. (Dobro! dobro! — na desni.)

Po vsem tem tedaj nasvetujem sledečo resolucijo: **„C. kr. vlada naj brž prične priprave delati za napravo pravo- in državoznanstvene ter filozofične fakultete s slovenskim jezikom v Ljubljani“.**

Ta predlog tirja ne le juridično, temuč tudi filozofično fakulteto; kajti filozofične fakultete nam je silno potreba; ona ravno stvari učenike za srednje šole, in je temveč potrebna, ker so srednje šole (gimnazije in realke) s slovenskim učnim jezikom deloma že osnovane, deloma pa se bodo brez dvombe kmalu ustanovile.

Rekel sem, da naj se fakulteta ustanovi v Ljubljani. Ljubljana, kot središče slovenskega naroda, je res zato najpripravniši kraj. Že leta 1787. so deželni stanovi vojvodine Kranjske — in takrat gotovo ni nikomur na misel prišlo, podtikati jim prenapetnosti v narodnih zadevah — prosili vlado za osnovo filozofične fakultete v Ljubljani in jo podpirali z razlogi, ktere bi, ako dovoli gosp. predsednik, rad prebral zato, ker se razvidi iz njih, da deželni stanovi vojvodine Kranjske so že 1787. leta stali na stališču, na kterega se še dandanes ne more povzdigniti vsakdo. (Bere:) *„Ne le za vojvodstvo Kranjsko je Ljubljana po legi svoji na meji italijanski najpripravniše mesto za učilišče filozofično, temuč tudi za Hrvaško, Istrijo, Furlansko, Dalmacijo, celó avstrijsko Primorje in beneško „terro fermo“. Deželni jezik naj se tù goji in liči, da se v tujih deželah učeči Slovani izognejo nevarnosti, materni svoj jezik pozabiti in tako za domačo rabo popolnoma nepripravni postati. Da normalne šole napredovati morejo, potrebujejo se filozofično izobraženi učeniki, ki morajo tudi narodov jezik umeti“.* Dalje (bere:) *„Pa tudi državnim uradnikom je potrebno filozofično izobraženje, in ker so z narodom vedno v dotiki, morajo biti domači ljudje“.*

Tako, gospôda moja! so deželni stanovi pred 90 leti v stanovski zbornici ljubljanski govorili, — stanovi, kterim se podtikati ne more prenapetnost niti v narodnih niti v druzih zadevah, kakor je dandanes navada.

Sicer pa je Ljubljana že imela svojo državno učilnico, in sicer takrat, ko je kranjska vojvodina francoska dežela bila. Francosko, če tudi kratko vladanje, je veliko koristnega stvarilo, zato je ljudstvu v tej zadevi še v dobrem spominu. Med drugim je osnovala tudi pravoznansko šolo v Ljubljani; djanska priča bivše te šole se še dandanes nahaja v leta 1812. v Ljubljani natisnjeni knjigi z naslovom: „Recueil de règles de droit etc. Al' usage de la jeunesse des provinces Illyriens“.

Dandanes je narodnost postalo važno vprašanje. Jaz ne spadam v vrsto onih, kterim je v državljanstvu ona prvo in zadnje, a vse drugo nič. Al še veliko manj spadam v vrsto onih, ki narodnega načela ali po vrednosti ne čislajo, ali ga popolnoma prezirajo ali se ga celó bojé. Le če se zadostuje pravičnim národnim zahtevam, bodo narodi srečni.

Odličen ud une (leve) strani zbornice naše nam je o adresni debati rekel: „Gospôda! povedite nam kaj gotovega, česar želite, in našli nas boste pripravne, dovoliti vam to in uno“. Evo! zdaj stopim jaz pred vas (k levici obrnjen) s tako zahtevo, ki nič druzega ni kot izpeljava §. 19. drž. osnovnih postav, in na kterega se Vi, gospôda moja! tako radi sklicujete; z zahtevo, ktera je pripoznana po Njegovem Veličanstvu s sklepom preteklega leta in po ministru nauka, ki danes med Vami (na levi) sedi. Nadjam se tedaj po vsem tem, da sprejmete predlog, kterega sem ravno pred naznanil. (Živa pohvala na desni.) —

Ko je dr. Costa končal svoj govor, poprijel je besedo dr. Rechbauer, štajarski poslanec, eden izmed kolovodjev nemškutarskih centralistov, in zoper dr. Costov predlog govoril, čeravno mož slovenski še brati ne zna! Rekel je med drugim: §. 19. se ne more tako tolmačiti, da bi se vsacemu narodu brez ozira na stan njegove omike po enaki meri merile narodne pravice; če bi to veljalo, moralo bi se Boccesom (Dalmatincem) isto dati kakor Dunajčanom, Berlincem, Francozom! Vsaj nimate bukev in učenikov! Do zdaj si noben Slovenec na graškem vseučilišču ni sposobnosti pridobil za učenje v „vindiškem“ ali, kakor ga zdaj imenujete, v slovenskem jeziku. Ali ni eden najslavniših mož na Kranjskem (grof Anton Auersperg) v kranjskem deželnem zboru rekel, da slovensko slovstvo je tako ubogo, da je človek v eni culjici lahko odnese. Blagi ustanovnik graškega vseučilišča pred 300 leti gotovo ni na učenje v slovenskem jeziku mislil, kajti takrat beseda slovenski ni bila znana! Pri nas na Štajarskem in na Kranjskem ljudjé novoskovanega slovenskega jezika ne razumejo. (Tako in enako je kvasil mož, kteremu je slovenski jezik toliko znan kakor kitajski in kteremu profet je Anton Auersperg!)

Dr. Costa je jezičniku odgovoril tako-le:

S poslancem graškega mesta se ne bom spuščal v prepir, marveč le kratko hočem omeniti mnogovrstne pomote, ki smo jih od njega ravnokar slišali. Prvi stavek se tiče slovenskega jezika. On pozná le „vindiški“ jezik; kajti slovenski jezik mu je le nova iznajdba. Obžalujem govornika, da se je popolno neveden spustil v govor. (Ni res! — kričijo levičniki.) Prosim, gospôda moja, brž bom to dokazal. — Gotovo bi o novi znajdbi slovenskega jezika ne bil govoril, ako bi mu bilo le nekoliko znano, da so že v 16. stoletji, toraj pred več ko 300 leti na svitlo prišle bukve z naslovom: „Biblia, to je sv. pismo novega in starega testamenta prestavljeno na slovenski jezik od Jurija Dalmatina“. To je bilo okoli 1504. leta. Pa še druzih dokazov iz časa Truberja in druzih bi mu lahko navedel, ki pričajo, da beseda „slovenski“ je tako stara kot naš jezik sam.

Gospod predgovornik je dalje trdil, da je naš jezik, jezik slovenski, kakor se sedaj govori, še le v novejšem času iznajden bil. Gospodu predgovorniku ne morem tega za zeló vzeti, ker je v tej zadevi neveden; kajti nihče ne tirja od njega, da bi se on slovenski jezik učiti moral (veselost na levici); po pravici pa moremo mi tirjati to, da on molči o reči, ktere prav nič ne pozna. (Klici: „prav dobro“ na desnici — „oho“ na levici.) Slovenski jezik ima zgodovinsko izobraženje kakor nemški. (Smeh na levici.) Gotovo! gospôda moja, kajti nemški jezik, ki se danes govorí, ni več oni, ki se je pred 80 ali 90 leti govoril. Gospodom, kterim je ta reč tako smešna, morem povedati, da na priliko, naša blaga cesarica Marija Terezija je v neki takošni nemščini izdajala ukaze in pisala pisma, ki ni več nemški jezik današnjega dne. (Klici na desnici: „tako je“ prav dobro!) Da! tako je, in ravno tako je z našim slovenskim jezikom. Tudi naš slovenski jezik ima zgodovinski razvoj; vendar ne le slovnica, temuč tudi slovenski jezik gledé na obilnost besed, kakor se danes govorí, se ne

loči dosti od unega iz 16. stoletja, in oni, kteri so ravno naša stara slovenska pisma 16. stoletja brali, bodo vedeli, da se jezik sploh ni toliko prenaredil, da bi se môglo govoriti o novi iznajdbi današnjega slovenskega jezika. Laž je tedaj trditi, da je naš slovenski jezik novo iznajden jezik, laž je pa tudi trditi, da slovenski narod ne ume tega jezika; le nekoliko je v tem resnice, namreč toliko, kolikor je je tudi v tej zadevi pri nemškem narodu. Prosim vas, gospôda moja, dajte štajarskemu ali koroškemu nemškemu kmetu v roke nemški državni zakonik, dajte mu ga prebrati, in potem ga prašajte, koliko da od tega ume? (Velik nepokoj in smeh na levi. Klici: „tako je!“ na desnici.) Odgovoril vam bode, da ga ne ume. (Še veči nepokoj in smeh na levici. Klici: „prav gotovo tako! na desnici — predsednik zvoni.) Da, gospoda moja, jaz še celó trdim, da se nahaja mnogo nemških uradnih, vzlasti sodniških, odlokov, kterih tudi marsikteri izobražen Nemec ne ume. (Veselost. Klici na levici: „Slaba pisava“.) Nam advokatom pridejo od sodnij odloki taki v roke, da prebravši jih sami sebe prašamo, kaj da hočejo reči.

Sicer pa ni po vse resnica, da je slovenskemu narodu slovenski jezik neumljiv, če tudi je res, da vsak vsega ne razume. V dokaz tega se na nič druzega ne sklicujem, kakor na neko društvo v Celovcu, ktero izdaja dobre ljudske knjige v slovenskem jeziku. (Smeh na levici.) Vse te ljudske knjige so pisane v vaši „novo iznajdeni“ slovenščini; vse te knjige, ktere obsegajo vsako leto 80 do 100 tiskanih pôl in se med ude razdelujejo vsako leto, in ali veste, gospoda moja, koliko udov šteje to društvo danes med majhnim slovenskim narodom? 18.000 udov, kteri bukve tega društva v 80—100 tiskanih polah dobivajo, beró in razposojujejo drugim, kteri nimajo pomočkov, da bi k društvu pristopili kot udje.

Gospod predgovornik je dalje rekel, da ustanovniku vseučilišča graškega pred 300 leti se gotovo še sanjalo ni, da bi se kdaj tù kaj učilo v slovenskem jeziku. Pritrdim temu, gospôda moja, a tudi o tem se mu ni sanjalo, da se bode učilo v nemškem jeziku, kajti takrat se je učilo v latinskem jeziku, in to je bilo prav obema narodoma, ki sta na Štajarskem prebivala, Nemcem kakor Slovencem. V tem oziru tedaj g. predgovornik ni resnice govoril. (Prav dobro! na desnici.)

Gospod predgovornik je tudi govoril o „slovenskem kraljestvu“. On sicer izraza „kraljestvo“ ni rabil, rabil ga pa je v zadnji debati nek drug poslanec štajarski. Tako preobračanje besede „kraljestvo“ pelje očividno k sumljivi zmoti. O slovenskem „kraljestvu“ se ni nikdar in nikjer govorilo. Mnogovrstni sklepi v več kot 12 taborih zahtevajo le to, da slovenski narod želí na ustavni poti združen biti v eno administrativno celoto. To je želja, ktero izreči slovenski narod pravico ima, — ktera je popolnoma lojalna, ker vsi mi Slovenci prebivamo v avstrijskem cesarstvu, in ker, če to željo izrekujemo, se ne vzdigujemo zoper državo. Da so take želje dan danes množijo, se ne smemo čuditi, vzlasti če še slišimo take misli, kakor smo jih slišali danes iz ust nekega zastopnika deželnega zbora štajarskega. Ne nam naj se pripisuje, da hočemo južni del Štajarskega na-se potegniti, marveč pomisli naj se, da štajarskega Slovenca odbija nemški Štajarc s tem, da mu ne privoši popolnoma narodnih pravic. (Dobro! prav dobro! na desnici.)

Gospôda moja! ostaja mi zdaj le še končno opazko gospoda predgovornika ob kratkem pojasniti. On je rekel, da teoretično pripoznava mojo resolucijo, da pa vendar ne vidi, kako da bi se praktično (djansko) izpeljala. Evo, gospôda moja! (k levici obrnjen) če ste z gospodom predgovornikom svoje (leve) straní soglasni, da priznavate, da je moj predlog teoretično veljaven, dajte vladi skrbeti za djansko izpeljavo. (Smeh na levici in v sredini. — Dobro! na desnici.) Pokazalo se bode, ali se dá djansko izpeljati ali ne; skušnja bode učila. Porok sem vam, da se dá djansko izpeljati. (Pohvala na desnici.)

---

23. junij 1871.

Po mnogo dneh brezsolnčnih je sprejela
Narava vendar prvi žar poletja,
Kateri toliko obeta cvetja
Da jej iz misli zgine prejšnost vela.

Premila se hvaležnosti je vnela
In klicala iz daljnega zavetja
Si slavca, ki je po sladkósti petja
Oznanil, da nezmerno je vesela.

Človeštvo radovalo se preblago
Je ž njo, vsaj trdna ju edini vez,
In z materjo je srečno dete drago.

Smehljale vse so zvezde se nebes,
In praznoval prijetno mu premago
S plameni svojimi je stari kres.

Lujiza Pesjakova.

Dopisi.

Iz Hrvaškega 22. junija. — Pred nekoliko časom, kmalu potem, ko je bila v državnem zboru razprava o vojaški granici ter sta dva Slovenca govorila o tej reči: dr. Costa zagovarjajoč pravico bratinskih nam graničarov, da sami o svoji osodi odločujejo, in dr. Miklošič (v gosposki zbornici), da ni potreba žumberške in marijin-dolske granice s Kranjsko vezati, — bil je dopis v „Slov. Narodu“, ki je svetoval Slovencem in deželnemu zboru kranjskemu, ne navduševati se za lanski predlog poslanca Savinscheg-a, naj bi Kranjska svoje zgodovinske pravice na te dele granice reklamirala. Oni nasvet v „Slov. Nar.“ je bil podpiran s to mislijo, da nam Slovencem, ki želimo doiti do jugoslovanskega zedinjenja, mora do tega stati, da nikjer ne žalimo narodnega prava samodoločbe in jugoslovanske sloge. Hrvaški narodni listi so bili ta slovenski glas z zadovoljstvom sprejeli. In vidi se zdaj, da oni dopisnik „Slov. Nar.“ ni krivo sodil, ako je mislil in rekel, da Žumberčani sami nečejo odtrgati se od drugih graničarov, temuč hočejo isto osodo deliti ž njimi: zedinjeni biti s Hrvaško.

Št. 71. „Branika“ prinaša namreč protest, kterega so starešino in prvaki v Žumberku podpisali in na c. kr. vojno ministerstvo poslali, in v kterem se protivijo, da bi pripadli h Kranjski. Za tem protestom sledí v istem broji „Br.“ dopis iz Žumberka, ki pripoveduje, da je bila lanska agitacija za zedinjenje s Kranjsko vsa od g. Savinscheg-a in od metliških c. kr. uradnikov narejena, a ne narodna želja. Nam Slovencem pak dopisnik in pošiljalec omenjenega protesta tako-le govorí:

„Jedno rodoljubnoj našoj braći slovenskoj u obće a metličkoj i u okolišu na pose. Valjda vi braćo i sami znate, da naš protest nije upravljen na našega kralja zato, jer predamo od vas, ili možebit za to, jer bi nam s vami zazorno (neljubo) bilo sdruženje. Vi ste jugoslavska jednokrvna braća naša, vi ste krv od krvi naše i obratno, obadva smo mogućne grane velikoga stabla slavenskoga. Naše totalno sdruženje želi svatko, jer to duh vremena zahtieva, jer se srodna

braća u nevolji i tugi kao i u radosti i klikovanju snaći moraju. Vi ni sami ne želite krnjiti trojedne kraljevine već da kako možete, još bi ju popunili. A što mi proti vašim nemškutarom moramo se boriti, koj nas kane tobože vam darovati, znajte, da im nisu čiste namjere, i da njim najmanje na srdcu leži cjelokupnost Slovenije, i da tu plemenitu ideu zovu slovenskim fanatizmom. Odbite sve, što od njih dolazi — jer su sebičnjaci — nerade u vaš prilog već u svoj. Recite im: „timeo Danaos et dona ferentes!“ — To naše sloge i bratinske ljubavi lje pomutiti neće, a onaj koj je na to računao — učinio je račun bez krčmara“.

Jaz mislim, da so to poštene besede, in sem preverjen, da se jim bode večina kranjskega deželnega zbora, v kteri so možje vneti za slovansko slogo, ravno tako pošteno odzvala, tem bolj ker vidimo, da so tù ravno ustavoverni Nemci najbolj navduševali se kranjske pravice, ktere sicer povsod teptajo, „varovati“.

V ostalem moramo povedati, da so simpatije Hrvatov do nas Slovencev in naše politične borbe vedno živejše. Razdor, kterega so v absolutističnih časih naši vzajemni protivniki med nami delati skušali ter prizadevali si, da bi Slovenec mrzil „Hrvata“, a Hrvat z besedo „Kranjac“ tujca nazivljal, je izginil iz inteligencije in iz naroda. In videli boste, da se bode v prihodnjem deželnem saboru hrvaškem čula beseda tudi za nas Slovence.

Koroško. Iz Celovca. (*Spomenica*) v zadnjem listu „Novic“ omenjena, ki jo je politično društvo „Trdnjava“ izročilo c. k. ministerstvu znotranjih zadev, se glasí tako-le:

„Nas Slovencev je poldrugi milijon. Govorimo in pišemo vsi ravno tisti jezik, in bivamo vkup, nepretrgano; druzih narodov namreč ni med nami razun kakih 25.000 Kočevarjev na Kranjskem. Nas je tedaj lepo število, bili bi močni in krepki sami od sebe, pa žalibog, razdeljeni smo po 6 kronovinah: po Koroškem, Štajarskem, Kranjskem, Goriškem, Tržaškem in Isterskem; spadamo pod šest deželnih vlad ter imamo šest deželnih zborov. Pa ne samo to nam je na veliko škodo, tudi napčni, da ne rečemo krivični volilni red je kriv, da smo Slovenci po vseh onih kronovinah, razun Kranjskega, v deželnih zborih v manjšini in da ne moremo priti do svojega: doseči svoje pravice. Koroška dežela ima nekaj nad 300.000 prebivalcev; dobro tretjino izmed njih, 120.000 namreč nas je Slovencev. Pa kaj pomaga, slovenski kraji so se tako čudno pritaknili k nemškim sodnijskim in volilnim okrajem, da je na Koroškem le en sam volilen okraj ostal čisto slovenski, namreč Velikovški, sestavljen iz teh sodnijskih okrajev: Velikovec, Kapla, Pliberk in Doberlaves. Sodnijski okraji: Celovec, Belak in Št. Mohor so se napčno sestavili iz slovenskih in nemških občin (krajev). Čisto slovenski sodnijski okraj Borovlje je s slovensko-nemškim okrajem Celovec in s čisto nemškim okrajem Trg vkup v enem volilnem okraji. Čisto slovenski sodnijski okraj Rožak je s slovensko-nemškim okrajem Belak in s trdo nemškim okrajem Paternion spet v enem volilnem okraji. Naposled so Slovenci slovensko-nemških sodnijskih okrajev: Mohor in Trbiž in čisto slovenski sodnijski okraj Podklošter s trdo nemškim sodnijskim okrajem Kotiče vkup v enem volilnem okraji.

(Konec prihodnjič.)

Trst 22. junija. (*V seji mestnega odbora 10. t. m.*) je bil na dnevnem redu med drugim tudi predlog rodoljubnega našega poslanca g. Nabergoj-a o slovenskem jeziku v ljudski šoli. Komaj je prišel ta predlog na vrsto, kar skoči, kakor od sršenov pičen, na noge grozoviti renegat in naš lastni okoličanski rojak, še menda huji od Dežmana, dr. Frluga, in začne tako sramotno grditi svoj narod, da ga sam predsednik opominja in svari, naj ne žali naroda. Al vse to ga ne vkrotí! Napenja se z lažnjivimi frazami dokazati, da nas Slovencev še $^9/_{10}$ v okolici ni, in da to ni slovenski jezik, ki ga govorimo, nego le sodrga jezikov. Protestiral je zoper Nabergojev predlog in kričal, da je to izdaja panslavistična, da magistrat ne sme temu predlogu nobene podpore dati, da slovenskega jezika niti v okolici niti v mestu ni potreba itd.!! — Al vprašam dr. Frlugo: je li njemu potreben, da si ž njim od ubozega slovenskega kmeta svoj kruhek služi? Tak, kdor psuje narod svoj in izdaja kri svojo, obsojen je že pred svetom. Zato ga brez daljih besedí prepuščamo tej ostri, a pravični sodbi!

Národen okoličan.

Iz Trsta 19. junija. (*Čitalnica Rojanska*) je v svoji „besedi“ 18. dne t. m. z veliko pohvalo ponavljala igro „Dobro jutro“. Gospodičine in gospodje so skušali drug druzega prekositi. Slava jim! Da je bil oder pri tej igri primerno dekoriran, se imamo zahvaliti društvenemu tajniku gosp. Dolinarju, ki je regisêr, slikar in voditelj iger ob enem in si največ prizadeva, da čitalnica vkljub finančnim in materialnim zaprekam veselo napreduje. Hvala iskrenemu rodoljubu!

Jadranski.

Iz Gorice 22. junija. — Kaj neki so si morali misliti gg. duhovni s kmetov, sosebno stareji, pa tudi drugi gospodje*), ki so bili sinoči pri besedi, ktero so napravili papeževi petindvajsetletnici na čast gg. bogoslovci v tukajšnjem centralnem semeništči! So se li časi spremenili, ali ne? Prostorna obednica je bila spremenjena v gledišče s prav ličnim odrom. Po vseh oknih so bili prezorni napisi v staro- in novoslovenskem, hrvaškem, italijanskem in nad in za odrom v latinskem, grškem in hebrejskem jeziku. Papeževo podobo na odru so obdajale zvezde pomenjajoče naj imenitniše čine njegovega papeževanja; spodej napis „crux de cruce“. Pred začetkom besede je gosp. ravnatelj ogovoril kn. nadškofa po latinski in prosil za blagoslov; ginljiv trenutek! — Program je kazal teh-le 14 toček: 1. „Dolenski stopaj“ za gosli in violon, zložil H-s. 2. „Vvodni govor“ latinski. (Govoril g. Carli.) 3. „Exultate“ zbor z godbo. 4. „Prvaštvo papeževo in njegova nezmotljivost“, govor slovenski. (Govoril g. Videc.) 5. „Peter ti si skala“, samospev za tenor, gosli, violo in violon. 6. „Adagio“, za gosli in violon; zložil Haydn. 7. „Slava Pija IX.“, govor italijanski. (Govoril gosp. Grego.) 8. „Inno di Mentana.“ 9. „Sonate“ za glasovir; zložil Jan. Nep. Humel. 10. „Koliko je stanovitnost papežev cerkvi koristila“, govor hrvaški. (Govoril g. Spinčić.) 11. „Kdo je mar?“ Besede Koseskega, napev dr. B. Ipavčev. 12. „Miserere“ iz opere „Trovatore“, zložil Verdi. 13. „Pobratimija“, zbor z baritonom in tenorsolom; zložil A. Hribar. 14. „Žive podobe“, vmes godba. Izvrševati so ga pomagali seminiščnim bogoslovcem štiri frančiškani, Dolenci, od kterih izvira tudi „Dolenski stopaj“ in sonet (besede in kompozicija) „Peter, ti si skala“. V nadroben popis vsega se ne morem spuščati, zamolčati pa vendar ne smem, kar danes od ust do ust gre, da venec lepega večera je odnesel hrvaški govornik J. Spinčić (iz tržaške škofije). To vam je bila mila, sladka, krasna hrvaščina, tekoča z zgovornih ustnic jako prikupljivega mladenča. Takega ploskanja, Bogme, nisem še nikdar slišal, kakor med in po tem govoru, dasi je tudi sicer in posebno pri 12. in 13. točki bilo gromovito. Veseli me, da so bili pričujoči nekteri gospodje, kteri slovanskega napredka še nočejo priznati

*) Povabljencev se je vdeležilo svečanosti čez 300; bogoslovcev in domačih gospodov prednikov čez 100.

in kterih specifično katoliški plajšč ni še dovolj širok, da bi našla pod njim zavetje tudi hčerka slovenščina. Kak razloček n. pr. med svečanostjo 16. t. m. v malem seminišči in sinočno! Tu v jeziškem oziru vse kakor v propagandi v Rimu ob sv. 3. kraljih, tam — — —. Toda nočem kaliti veselja z nepravočasno kritiko. Po tem, kar so vredniki one slavnosti (od 16. jun.) včeraj slišali, smemo zanašati se, da s časom spregledajo, da naših ljudi denar ni samo za to, kar oni ž njim delajo. — Žive podobe (točka 14.) so kazale a) sv. Alojzija z 2 angeljema; b) vero, upanje, ljubezen. To je bilo kaj krasnega! — Prvostolnemu proštu, baronu C. vsi z dlanom in srcem pritrjujemo, da je g. ravnatelju, msgr. Hrastu (v ital. jeziku) zahvalo izrekel in „eviva“ zagnal — kajti le pod takim vodstvom je mogoče napraviti, kar smo včeraj občudovali. Spodobilo bi se pa tudi bilo, da bi se bil še poprej svojega soseda (na desni) spomnil! — Kakor je središčnemu primorskemu zavodu primerno, imela je vsa svečanost prevagovavno slovanski značaj, vsaj Lahov vseh škofij je samo kakih 20—25 v semenišču. — Pred in med besedo so došli telegrami od bogoslovcev v Trstu, Ljubljani in Mariboru, ktere je vodja v lat. jeziku razglašal. — H koncu naj dopolnim opis nenavadne te slavnosti še s tem, da je bilo do- in popoldne svečano opravilo v domači cerkvici, ktere nismo še nikoli tako lepo s preprogami, cvetlicami in (lat.) napisi ozaljšane videli. — Naj veča čast za vse raznoverstne naprave gre neki četrtoletniku gosp. Fr. Videc-u, kterega okus in iznajdenost sta vse hvale vredna.

Iz Dobrepolj 18. junija.*) Šolsko predstojništvo in županije tukajšnje fare si štejejo v veselo dolžnost, očitno izgovoriti iskreno zahvalo sl. odboru kmetijske družbe za lepi dar murbenih in sadnih dreves in divjakov, ki ga je tujajšnji šolski in soseskini drevesnici nakloniti blagovolil. Drevesnica še le lani ustanovljena in jako primerno poleg ceste in tikoma šole ležeča, slehernemu dopada, in po tej obdaritvi je že zdaj ne samo šolarjem temuč tudi gospodarjem v lep izgled ter jih vnema za umno toliko koristno sadjorejo, ki je bila do zdaj tu le preveč zanemarjena. Gotovo bo s časom soseskam v mnogo korist. Toraj še enkrat za ta koristni dar: Bog plati! —

Iz Postojne 22. rožnika. ✍. — Tudi v Postojni se je obhajala 25letnica sv. očeta papeža Pija IX. s posebno slovesnostjo. Pokazali so tržani postojnski, pa tudi cela okolica, da čislajo veliko več sivega starčeka, najvišega poglavarja katoliške cerkve, nego ono poganstvo, ki pod sleparskim imenom „liberalizma“ dandanes zvonec nosi med nemčurji. Ker vem, da „Novicam“ za obširne popise prostora manjka, naj le na kratko povem, da poleg cerkvene svečanosti je v nedeljo zvečer svirala godba gori in doli po trgu, za ktero so šli tukajšnji „Sokoli“, spremljani z lampjoni v narodnih barvah, ki so naposled papeževo himno pred farovžem peli. Po celem trgu je bila prostovoljna krasna osvečava. Najodličnejše je bila razsvitljena hiša gosp. župana Lavrenčič-a, v kteri je tudi čitalnica; med mnozimi transparenti na tej hiši je bil eden posebno lep z besedami:

Pij IX.!
Tebi danes donijo slave,
Namestnik Petra, cerkve prave!

Odlikaval se je tudi farovž s neštevilnimi lučicami; z raznimi transparenti so okinčali in krasno razsvetlili svoje hiše gospodje: Gaspari, Ditrih, Mislej in še drugi. V vsaki še tako majhni kočici je na oknu lučica gorela. Le „neka domača gospá“ in še 15 druzih, ktere nemškutarija in modrost Zimmermanova zveličujete, so okna svojih stanovališč trdno zatvorili, ter svetu po tej temoti naznanjali, da rep nosijo oni brezverski koteriji, ki v „Tagblattu“ moli svojega molika! Da ljudstvo naše o taki neslani demonstraciji ni prijaznih opazek delalo, lahko verjamete.

Iz Kranja 24. junija. (*Gorenska hranilnica. Razsvitljava. Baron Anton Zois.*) Med tem, ko na Českem in Moravskem skoraj ni mesta, kjer bi ne bilo kake hranilnice, ki ljudem daje priliko prihranjeni denar nalagati in v potrebi za nizke obresti (činže) na pósodo dobiti, je do zdaj v kranjskej deželi le ena hranilnica, ki na hipoteke denar posojuje, in še ta kaže se, kakor skušnje poslednjega leta pričajo, mnogokrat v svojem gospodarstvu tako pristranska, da se je vže davno izbudila želja, vsaj na Gorenskem ustanoviti še drug enak zavod. Danes Vam naznanjam veselo novico, da ta vsestranska želja se bode kmalu vresničila, kajti preteklo sredo dopoldne zbralo se je v naši čitalnični dvorani iz Škofjeloke, Tržiča, Kranja in bližnje njegove okolice mnogo domorodcev raznega stanú v ta namen, da ustanovijo tako, posebno Gorencem koristno napravo. V tem zboru, kteremu je predsedoval deželni poslanec in posestnik gosp. Leopold Jugovic, so se z nekterimi premembami potrdila pravila (štatute) hranilnične, ki jih je načrtal začasni odbor. Oglasilo se je med nazočimi koj 30, da pristopijo društvu kot ustanovniki in prevzamejo po §. 3. pravil potrebno poroštvo v znesku 20.000 gold. za vloženi denar in obresti, dokler hranilnica svoje lastne založnine nima. Nadjamo se zdaj, da sl. c. k. vlada, kterej so se pravila že izročila v potrjenje, obče koristnemu zavodu ne stavi nobenih zaprek, temveč jih kmalu potrdi, da društvo plodonosno svoje delovanje pričeti more.*) — Pri tej priliki naj še omenim, da se je tudi naš starodavni Kranj vdeležil razsvitljave v spomin 25letne vlade Pija IX. Vdeležilo se je celo mesto razun peščice „nezmotljivih naših liberalcev“, kterih okna so bila prav tako temna, kakor mrzla so njihova srca za pravice naroda slovenskega. Videti je bilo mnogo okusnih transparentov in iz čitalničnega poslopja, kakor pri vas v Ljubljani, vihrale so národne zastave. — Naj konečno še očitno zahvalo izrečem velečastitemu gosp. baronu Antonu Zois-u, ki je tudi našim gimnazijalcem podaril 10 iztisov vélikega nemško-slovenskega slovarja in je tako zopet pokazal, da ga po vsej pravici imenuje narod slovenski svojega mecena. Bog ga nam hrani še mnogo let!

Iz Ljubljane. — Kakor smo že zadnjič povedali in danes v „Oglasniku Novic“ oklicuje deželni odbor, neha prihodnjo saboto najdenšnica v Ljubljani. Deželni odbor je za potrebno spoznal pismo (okrožnico) razposlati vsem županom na Kranjskem, v kterem jim na srce poklada, kako naj se ravnajo, da se doseže dvojni namen, ki ga je deželni zbor Kranjski pred očmi imel, ko je sklenil postavo, da ostane sicer porodnišnica, v kteri utegnejo nezakonske ženske otroke poroditi, a da neha najdenšnica, to je tista naprava, po kteri so se nezakonski otroci skozi 10 let redili na stroške deželne, to je, na stroške davkov. Dvojni namen, smo rekli: en namen je namreč ta, da oče in mati pred vsem skrbita za svojega otroka, ali v

*) Po naključbi zakasnjeno.

*) Mi radostno pozdravljamo to kmetijstvu in obrtnijstvu prekoristno napravo in iz srca kličemo „dobro srečo“ rodoljubom v Kranji, ki so prvi djansko dovršili, kar je društvo „Slovenija“ že večkrat živo priporočalo. Naj bi za Kranjem stopili zdaj tudi za Dolénsko Novomesto in stopila tudi Postojna za Notranjsko, ker potreba je očitna in korist velika! Vred.

*

revščini obojih tista soseska, kjer je mati domá, ne pa druge soseske in njeni prebivalci; s tem se deželi prihranijo silni stroški (kakih 60.000 gld. na leto). Drug namen pa je ta, da se ovira razuzdanost in oživlja materna in očetovska ljubezen; dozdaj se je nečistosti le potuha dajala: gospod ali hlapec sta otroka naredila, zapeljana ženska ga je nesla v špital in se ga je otresla v najdenšnici; nihče roditeljev se ni brigal za ubogo dete; davki drugih ljudí so ga morali rediti. Temu bode zdaj po večletnem prizadevanji deželnega zbora konec. Celo okrožnico do županov, ki se na prošnjo deželnega odbora po prečastitem škofijstvu razpošlje tudi vsem fajmoštrom po deželi, da so na pomoč vredbi te važne rečí, prinesó „Novice“ drugi pot.

— Deželna komisija za povzdigo konjereje na Kranjskem je sklenila, da delitev premij za žebice, kobile in žbeta po pravilih, ki so jih „Novice“ v zadnjem listu oklicale, bode 11. dne septembra (kimovca) v Postojni, 18. dne v Mokronogu in 25. dne v Kranji. Natančni oklic se razglasi kmalu tudi v „Oglasniku Novic“.

— Gosp. dr. Pavkar je dobil baron Codellijevo korarstvo v Ljubljani, gosp. bistriški dekan Grašič pa cesarsko korarstvo v Novem mestu.

— (*C. k. deželna sodnija*) je včeraj v glasoviti Domenigovi pravdi oklicala to-le razsodbo: Andrej Domenig je obsojen na 6 let težke ječe, žena njegova Emilija na 2 leti, brat njegov Jožef tudi na 2 leti; Janez Schmidl pa je bil — ne kriv spoznan. Vsi obsojeni so se koj pritožili na višo sodnijo, al tudi državni pravdnik se je pritožil, da Schmiedel je nedolžen spoznan, za kterega je — v soglasji z obilnimi glasovi javnega mnenja — predlagal kazen 4 let.

— (*Šolarčki mestne Št. Jakobske šole*) so preteklo soboto imeli vesel dan. Radovali so se celi dan pod vodstvom svojih prijaznih učiteljev pod milim nebom na Rožniku, Drenikovem vrhu in naposled v Šiški pri Žibertu, kjer so dobro kosilce imeli, peli in deklamovali. Mali Krmavnar je posebno z govorom v spomin Vodniku pokazal bistro svojo glavico, pa tudi drugi so se lepo obnašali. Veseli so naposled romali na vrt gosp. župana viteza Gariboldi-a, ki jih je preprijazno sprejel, in odtod domú. — Taki izleti niso le veselice mladini, temuč tudi koristni, ker učitelji imajo lepo priliko medpotoma kazati jej različno rastlinstvo in rudninstvo, domače goré po imenu itd.

— (*Kdor želí kako srečko dobiti*) iz srečkanja pri izložbi učiteljskih pripomočkov v Zagrebu, o kteri so „Novice“ že govorile, naj se oglasí pri blagajniku čitalničnem gosp. Kremžarji. Po 1 gold. jih ima 100 na ponudbo.

— (*Poberki iz časnikov.*) „Tagblatt“, ki je o čestitanjem papeževe 25letnice s svojimi lažmi na taki sramoti ostal, da se sami njegovi pajdaši čudijo, da more kdo tako strašno lagati v obličje ljudí, ki so videli razsvitljeno Ljubljano, je s znano tolovajsko surovostjo napadel dr. Bleiweis-a zato, da so „Novice“ listu z „obrito svinsko glavo“ levite brale. Dr. Bleiweis je, kolikor je nam znano, vselej vesel, če ga „Tagblatt“ s svojim blatom omeče, ker mu je to znamenje, da so mu „Novice“ do živega segle. Če pa „Tagblatt“ potem, ko je kakih 15 prav svinsko-surovih vrst napisal, ki jih ne beremo v nobenem listu, se še ponaša, da ne more „in die Gosse der Gemeinheit hinabsteigen“, je to prav taka, kakor je pri pijancih navada, ki se pridušajo, da niso pijani, čeravno iz njih smrdi žganje in vino in komaj na nogah še stojijo!

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Zbornica poslancev je dognala, kakor smo zadnjič povedali, državni proračun za letošnje leto; ne briga nas tedaj nič več, kar zdaj še dela ta „državni“ zbor. Le to nas še zanima, kaj bode sklenil zarad tistih 60 milijonov gold., ki jih ministerstvo zahteva, da ž njimi poplača letošnjo primanjkavo (deficit) s tem, da za toliko izdá obligacij (dolžnih pisem). Večina „ustavoverska“ finančnega odseka je že sklenila, naj zbornica poslancev za zdaj ne dovoli tega posojila; s tem hoče ministerstvo prisiliti, da v jeseni spet skliče državni zbor in da pleše, kakor ustavoverci godejo. Radovedni smo tedaj le še, kako se bode zvršila ta pravda.

Sliši se, da po končanem zboru se bode delovanje ministerstva začelo in da bode deželam dalo, kar jim na administrativni poti po svoji moči dati more. „Zukunft“ trdi, da se ministerstvo marljivo pogaja s Moravani in Čehi, da bi se dosegla sprava ž njimi; dozdaj ta sprava ni še dognana, al upati je, da se dožene. Zarad tega pa je strašen krik in hrup v taboru ustavoverskem, a tudi zarad tega, da je Hohenwart neki deputaciji rekel, da se razuzdanosti časnikarski morajo pristriči perutnice. „Politik“ pa prav posebno povdarja potrebo, in to tudi je naša misel, da vse nič ne pomaga, dokler ministerstvo ne iztrebi njemu in národnim pravicam protivne birokracije (uradnikov), kajti ona je Avstriji največa ovira in nesreča. Proč s takimi, iz cesarske kase plačanimi uradniki, ki so dosegi notranjega mirú le na poti!

Hrvaško. — Začetek deželnega zbora je preložen na 20. septembra. Andrassy hoče s tem časa več dobiti, da bi mlin tekel po magjarski vodi.

Vabilo na naročbo „Novic“.

Častiti naši naročniki, ki so naročeni le za prvo polovico letošnjega leta, in tudi drugi prijatelji našega lista, ki dozdaj niso bili naročeni na-nj, naj se podvizajo z naročilom, da dobivajo brž prve liste julija meseca po redu.

Časi so tako važni, da morebiti še nikoli tako. Treba je slovenskemu narodu vodíl in poduka, da napredujemo v duševnem, materijalnem, narodnem in političnem oziru. Za vse to skrbijo „Novice“, ki dosledno delajo na obširnem tem polji že mnogo let, v borbi za resnico in pravico neprestrašljive. Cena „Novicam“ je:

za pol leta	po pošti pošiljanim	2 gold.	20	kr.
za „ „	v tiskarnici prejemanim	1 „	80	„
za četrt leta	po pošti pošiljanim	1 „	15	„
za „ „	v tiskarnici prejemanim	— „	90	„

Naročnina se pošilja najpripravniše in najcenejše po poštnih nakaznicah v Ljubljano na Breg Blaznikovi založnici.

Odgovorni vrednik: Jožef Golé. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.